

Сергій А. Єрохін¹, Вікторія Г. Нам², Богдан В. Шевченко³

КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена питанням кредитування населення в Україні, його сучасному стану та перспективам розвитку. У статті розглянуто теоретико-методологічні аспекти кредитування, а також аналізуються основні чинники, які впливають на доступність кредитних ресурсів для населення. Зокрема, висвітлено роль банківських установ у процесі кредитування, стан фінансових ринків та проблеми, з якими стикаються громадяни під час отримання кредитів. Окрім того, досліджено можливі шляхи покращення кредитної доступності для широких верств населення, а також перспективи розвитку фінансових технологій у цьому контексті.

Ключові слова: кредит, кредитування населення, банки, фінансові ресурси, фінансові ринки, споживчий кредит, фінансові технології.

Рис. 1. Табл. 1. Літ. 9.

DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-284-99-106

Serhiy Ierokhin, Viktoria Nam, Bogdan Shevchenko

CREDITATION TO THE POPULATION IN UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

The article is devoted to the issues of lending to the population in Ukraine, its current state and prospects for development. The article considers the theoretical and methodological aspects of lending, and also analyzes the main factors that affect the availability of credit resources for the population. In particular, the role of banking institutions in the lending process, the state of financial markets and the problems that citizens face when obtaining loans are highlighted. In addition, possible ways to improve credit availability for broad segments of the population, as well as the prospects for the development of financial technologies in this context, are investigated.

Keywords: credit, consumer lending, banks, financial resources, financial markets, consumer credit, financial technologies.

Peer-reviewed, approved and placed: 03.02.2025.

Постановка проблеми. Кредитування населення в Україні сьогодні є важливим інструментом фінансування економічної діяльності громадян, але також є чутливим до численних змін в економічній і соціальній ситуації. Банківська система країни, з одного боку, намагається реагувати на виклики зовнішнього середовища, з іншого — забезпечувати стабільний доступ до фінансових ресурсів для населення. Тому можна сказати, що на поточному етапі кредитування в Україні перебуває на перехресті різних процесів: від оптимізації банківської системи до впливу макроекономічних змін. З одного боку, зменшення кількості банківських установ, наявність високих процентних ставок і певні складнощі в економіці роблять кредити менш доступними для широкого кола громадян, але, з іншого боку, зростання цифрових технологій, спрощення процедур оформлення кредитів і стабільніша фінансова політика можуть покращити ситуацію [1, с. 32].

¹ National Academy of Management. Ukraine.

² National Academy of Management. Ukraine.

³ National Academy of Management. Ukraine.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В статті було використано різноманітні методи дослідження, які дозволили комплексно оцінити стан кредитування населення в Україні. Зокрема, застосовувалися теоретичні методи, серед яких аналіз, синтез, узагальнення та побудова гіпотез. Ці методи допомогли детально дослідити існуючі підходи до кредитування та науково обґрунтувати можливі напрямки вдосконалення цієї сфери.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану та перспектив розвитку кредитування населення в Україні

Основні результати дослідження. В останні роки в Україні спостерігається зменшення загального обсягу банківських кредитів, проте, незважаючи на це, ринок кредитування все одно продовжує демонструвати динамічний розвиток. На 1 березня 2024 року загальна заборгованість за банківськими кредитами становила 1 трильйон гривень, що є значним показником, враховуючи, що кредитний портфель країни за останні роки зростає, хоча й у межах помірних темпів. З одного боку, таке зростання вказує на те, що попит на кредити все ж залишається, зокрема через необхідність фінансування для фізичних осіб на покупки товарів тривалого користування, нерухомість та інші потреби. З іншого боку, за останні роки спостерігається певна «підвищена обережність» з боку населення, що може бути пов'язано з нестабільною економічною ситуацією в країні та високими процентними ставками, які роблять кредитні умови менш вигідними для позичальників.

У структурі кредитування населення України виділяються різні типи кредитних продуктів, зокрема споживчі кредити, іпотечні кредити, автокредити, кредитні картки та кредити на розвиток малого бізнесу. Споживче кредитування є найпоширенішим видом серед фізичних осіб, зокрема у вигляді беззаставних кредитів на невеликі суми. Споживчі кредити здебільшого спрямовані на фінансування повсякденних витрат або покупок тривалого користування, таких як побутова техніка, меблі, мобільні телефони. Водночас іпотечні кредити, які дозволяють громадянам придбати житло, займають значну частку в структурі кредитування. Проте вони мають суттєву специфіку, зокрема значні вимоги до позичальників щодо рівня доходу, кредитної історії та забезпечення [4, с. 28].

Автокредити та кредитні картки є популярними фінансовими продуктами серед українців, проте їх обсяги в останні роки дещо знизились через економічну нестабільність і високі процентні ставки. Загалом, доступність цих кредитів обмежена через високі вимоги до позичальників і недостатню розвинену інфраструктуру для оцінки кредитоспроможності в умовах високих ризиків, зокрема неплатежів. Тому за останні роки спостерігається тенденція до зростання частки беззаставних споживчих кредитів, а також кредитних карток, які надаються без значних вимог щодо забезпечення.

Зміни в банківській системі, зокрема, скорочення кількості банківських установ, мають прямий вплив на обсяги кредитування. У 2016 році в Україні функціонувало 117 банків, а на початок 2024 року їх кількість зменшилась до 63, що свідчить про певну консолідацію банківського ринку. З одного боку, це може призвести до зменшення конкуренції серед банків, що знижує рівень доступності кредитних ресурсів для населення, однак з іншого боку, такі зміни

можуть покращити ефективність роботи банківської системи через оптимізацію ресурсів і зниження витрат на обслуговування неефективних установ. Крім того, скорочення кількості філій та відділень банків – з 11 871 одиниць у 2016 році до 5 138 у 2024 році – також може сприяти зменшенню витрат на утримання фізичних точок обслуговування, що стимулює банківські установи до розвитку цифрових і дистанційних сервісів.

Цифровізація банківського сектору має велике значення для розвитку кредитування, оскільки дозволяє банкам знизити витрати на фізичні точки обслуговування, а також забезпечити більш швидкий та доступний доступ до кредитних ресурсів для більшої кількості людей. Дистанційне кредитування, зокрема через мобільні додатки та онлайн-банкінг, стає все більш популярним серед населення, оскільки цей формат значно спрощує процедуру оформлення кредитів. Водночас цей процес також вимагає від банків розвитку нових технологій для оцінки кредитоспроможності та мінімізації ризиків неплатежів, що, в свою чергу, підвищує ефективність роботи банків [2, с. 34].

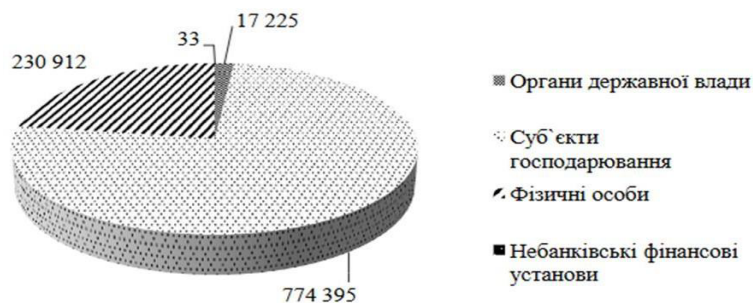

Рис. 1. Структура банківських кредитів в розрізі позичальників станом на 01.03.2024 р., млн. грн., побудовано авторами

Щодо регулювання та монетарної політики, то важливою складовою є діяльність Національного банку України, який регулює рівень облікової ставки та здійснює моніторинг стану банківського сектору. За останні роки спостерігалось значне підвищення облікової ставки НБУ, що сприяло зростанню вартості кредитів для населення. Зокрема, високі процентні ставки на кредити можуть стримувати попит на споживчі кредити та іпотеку, оскільки це збільшує фінансове навантаження на позичальників. Проте зростання облікової ставки є необхідною мірою для стримування інфляції та стабілізації фінансової системи в умовах економічної нестабільності. Загалом, найбільша частина банківських кредитів спрямована на підприємства та бізнес-сектор. На початок 2024 року на кредити для підприємств припадало понад 75% від загального обсягу виданих кредитів, що свідчить про пріоритетність комерційними банками саме корпоративного кредитування, а не фінансування фізичних осіб. Це також є свідченням того, що комерційні банки зосереджують більші ресурси на підтримці розвитку бізнесу, що є важливим для економічного зростання країни. Водночас споживчі кредити, незважаючи на певне зниження попиту, залишаються важливою складовою

банківського портфеля, що дозволяє забезпечити фінансування для фізичних осіб, особливо у сегменті короткострокових кредитів [5, с. 22].

Систему кредитування населення в Україні можна характеризувати як таку, що постійно адаптується до змін економічної ситуації, зокрема змін на валютному ринку, коливань інфляції та макроекономічних факторів. Проте ці зміни вимагають від банків гнучкості в умовах, коли потреби клієнтів та вимоги до забезпечення змінюються. В результаті, зростає значення цифрових каналів кредитування, що є перспективним напрямом для розвитку банківського сектору. Однак залишається проблема високих процентних ставок і низької доступності кредитів для більшості населення, що потребує реформування механізмів кредитування і зниження бар'єрів для потенційних позичальників.

Протягом 2024 року кредитування в Україні продовжувало демонструвати позитивні тенденції, зокрема у збільшенні загального обсягу наданих кредитів. За даними Національного банку України, загальний обсяг кредитного портфеля в банківській системі зріс з 1 020 090 млн грн на початок лютого до 1 153 080 млн грн на початок грудня. Це свідчить про ріст на 13% за рік, що є підтвердженням зростаючого попиту на кредити серед різних категорій позичальників, таких як суб'єкти господарювання та фізичні особи. Така динаміка відображає поступовий відновлювальний процес у кредитному секторі, що є важливим для підтримки економіки країни в умовах постійних викликів, таких як економічна нестабільність та високі ризики, пов'язані з війною.

Особливо важливим є ріст кредитування підприємств. Протягом року кредити, надані суб'єктам господарювання, збільшились з 774 360 млн грн на початок лютого до 861 944 млн грн на грудень, що є значним приростом. Це свідчить про відновлення активності бізнесу та зростання потреби в позиках для розвитку виробничих і комерційних підприємств. Однак попит на кредити серед фізичних осіб також демонструє позитивну тенденцію. Зокрема, кредити для фізичних осіб збільшились з 227 997 млн грн на початку року до 277 789 млн грн на грудень. Це вказує на стабільний попит на споживчі кредити, що є відображенням покращення фінансового становища населення та зміцнення довіри до банківської системи. Зокрема, в умовах економічної невизначеності, українці продовжують вдаватися до кредитування, що вказує на наявність стабільності в соціально-економічному середовищі та покращення споживчих настроїв [6, с. 87].

Тим не менше, не можна не відзначити також зниження обсягів кредитування органів державної влади, яке спостерігається протягом року. Так, обсяг кредитів, наданих державі, зменшився з 17 708 млн грн на початок лютого до 13 237 млн грн на грудень. Це може вказувати на зменшення потреби у зовнішньому борговому фінансуванні з боку урядових структур або на стабільніші умови у державному фінансуванні. Зменшення обсягів таких кредитів також може бути пов'язане з поліпшенням фінансового стану держави або зменшення потреби у зовнішньому фінансуванні через зниження боргового навантаження [3].

Одним із основних аспектів, який варто виділити, є роль небанківських фінансових установ у процесі кредитування. За даними на 2024 рік, на

небанківські фінансові установи припадало лише 33,0 млн грн загального обсягу наданих кредитів, що є незначною часткою порівняно з банківським сектором.

Таблиця 1. Динаміка наданих кредитів за категоріями позичальників протягом 2024 року, авторська розробка

Назва показника	01.02.2024	01.06.2024	01.09.2024	01.11.2024	01.12.2024
Кредити надані клієнтам	1 020 090	1 070 542	1 120 745	1 134 373	1 153 080
кредити, що надані органам державної влади	17 708	16 182	14 779	13 660	13 237
кредити, що надані суб'єктам господарювання	774 360	807 300	841 543	848 302	861 944
кредити, що надані фізичним особам	227 997	246 986	264 288	272 346	277 789
кредити, надані небанківським фінансовим установам	25	73	134	65	109

Це свідчить про обмежену роль небанківських установ у забезпеченні кредитних потреб населення. В 2024 році частка споживчих кредитів у загальному обсязі кредитів на домашні господарства зросла до 84,2%, що є найвищим показником за останні роки. У порівнянні з 2022 роком, коли цей показник становив 83,7%, можна побачити незначне, але постійне зростання попиту на кредити для споживчих цілей. Це свідчить про збереження високої потреби населення в кредитах для фінансування особистих потреб, таких як покупка товарів, оплата послуг або фінансування інших повсякденних потреб. Однак, частка кредитів на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості продовжує знижуватися, зменшившись до 4,6% у 2024 році порівняно з 5,7% у 2022 році. Це може бути наслідком зростання вартості житла та високих процентних ставок, що робить іпотечне кредитування менш доступним для широких верств населення [7, с. 5].

Перспективи розвитку кредитування населення в Україні мають кілька ключових напрямків, що впливають на стан фінансового сектору та соціально-економічну стабільність країни. Одним із найважливіших чинників, що безпосередньо впливає на доступність кредитів для громадян, є процентна ставка, яка визначає вартість позик і суттєво впливає на рівень попиту на кредити. Зниження процентних ставок є важливим етапом у розвитку доступного кредитування, оскільки він дозволяє знизити загальну фінансову напругу для позичальників. В умовах, коли економіка країни відновлюється після численних економічних криз та зовнішніх викликів, таких як війна, зниження ставок здатне сприяти покращенню фінансового

стану домогосподарств та підприємств. Зменшення вартості кредитів стимулює збільшення обсягів кредитування як серед юридичних, так і серед фізичних осіб. Це також створює сприятливі умови для інвестиційної активності, що позитивно позначається на економічному зростанні та стабільності банківського сектора.

Існують кілька механізмів, через які може відбутися зниження процентних ставок в Україні. Одним із таких механізмів є впровадження реформ фінансового сектору, спрямованих на збільшення прозорості фінансових операцій, удосконалення управління ризиками, покращення фінансової грамотності населення та зміцнення банківської системи в цілому. Для цього необхідно здійснювати політику поступового зниження інфляції та стабільності національної валюти, що знижує ризики для банків. Крім того, зниження ставок відбувається через доступ до міжнародних фінансових ресурсів, зокрема через можливість залучення кредитних ліній від міжнародних фінансових установ. Відновлення співпраці з такими установами, як Міжнародний валютний фонд або Світовий банк, сприяє зниженню вартості кредитів для банків і зниженню ставок для кінцевих споживачів, а також створює умови для стабільного розвитку економіки в цілому. Це дозволяє знизити кредитне навантаження на населення та бізнес, що є суттєвим чинником для подолання соціальних і економічних наслідків кризи.

Цифровізація та інновації в секторі кредитування також відкривають нові можливості для розвитку доступних фінансових послуг. В Україні, як і в багатьох інших країнах, спостерігається стрімке зростання онлайн-кредитування, яке надає можливість позичати кошти без необхідності відвідувати банки чи фінансові установи. Це зменшує витрати на адміністрування кредитів та спрощує процес оформлення позик, що робить його доступнішим для ширшого кола споживачів. Особливо важливою є доступність кредитування для осіб, які раніше не мали можливості отримати позики через відсутність необхідних документів або низький кредитний рейтинг. За допомогою технологій онлайн-кредитування банки та фінансові установи можуть надавати кредити навіть за умов обмеженої інформації, використовуючи дані про витрати та платіжну спроможність осіб з відкритих джерел. Такі інновації дозволяють включати в кредитування соціально незахищені категорії громадян, що раніше були відсічені від традиційного банківського фінансування. Відповідно, доступ до фінансових ресурсів стає ширшим, а рівень фінансової інклюзії збільшується [8, с. 15].

Іншою суттєвою інновацією, яка активно розвивається в Україні, є використання штучного інтелекту (ШІ) для оцінки платоспроможності позичальників. Технології ШІ дозволяють здійснювати більш точну оцінку кредитних ризиків, автоматизувати процес ухвалення рішень щодо надання кредитів і знижувати ймовірність помилок, які можуть бути здійснені під час оцінки фінансової стабільності позичальника. Використання таких інструментів дає змогу швидше приймати рішення, знижувати витрати на обробку запитів та забезпечувати більш об'єктивну оцінку кредитоспроможності. Ці технології можуть використовувати різноманітні фактори для оцінки позичальника, зокрема історію його платежів, витрати,

доходи, та інші дані, що можуть бути отримані з відкритих джерел або через доступ до цифрових платформ. Застосування ШІ в кредитуванні також дозволяє знижувати рівень шахрайства і недобросовісних позичальників, оскільки алгоритми здатні швидко виявляти аномалії в поведінці користувачів та запобігати ризикам, пов'язаним з кредитуванням.

Цифровізація в цілому, разом із застосуванням фінансових технологій (фінтех), кардинально змінює традиційні підходи до кредитування. Використання мобільних додатків, інтернет-платформ і нових фінансових інструментів дає змогу користувачам отримувати кредити в будь-який час і з будь-якої точки країни, що є значним прогресом порівняно з традиційними банками. Завдяки розвитку фінансових технологій значно зменшуються транзакційні витрати на обслуговування кредитів, що робить ці послуги більш доступними для широких верств населення. Однак з огляду на високий рівень технологічної взаємодії в онлайн-кредитуванні, важливим залишається питання захисту персональних даних і забезпечення безпеки транзакцій, що повинно бути регламентовано належним чином [9, с. 74].

Одним із аспектів, які залишаються викликами для розвитку доступного кредитування в Україні, є необхідність посилення державного регулювання та захисту прав споживачів. Ринок кредитування, зокрема у сегменті споживчих позик, потребує вдосконалення законодавчої бази для забезпечення прозорості і справедливості в процесах надання кредитів. Регулювання повинно забезпечити чіткі критерії для надання кредитів, мінімальні вимоги до позичальників і забезпечення чітких механізмів захисту їх прав. У рамках цього питання важливою є роль держави у формуванні політики, спрямованої на захист споживачів, а також стимулювання розвитку програм підтримки кредитування, особливо для малозабезпечених верств населення. Такі програми можуть включати пільгові умови іпотечного кредитування, субсидовані ставки або підтримку програм фінансування освіти та здоров'я.

В майбутньому підвищення прозорості кредитних умов стане необхідним для того, щоб споживачі могли більш усвідомлено приймати рішення щодо отримання позик. Це включає в себе не лише надання чіткої інформації про умови кредиту, але й забезпечення прозорості щодо вартості додаткових послуг і штрафів. Система кредитування повинна бути орієнтована на сталий розвиток, що вимагає виважених підходів до ризику, а також використання нових технологій для зниження цього ризику.

Висновки. У результаті дослідження кредитування населення в Україні було проаналізовано сучасний стан і основні перспективи його розвитку. Зокрема, встановлено, що кредитування в країні демонструє зростання, зокрема в сегменті кредитів для суб'єктів господарювання та фізичних осіб, що свідчить про збільшення попиту на фінансові ресурси серед різних категорій позичальників. Перспективи розвитку кредитування населення в Україні пов'язані з кількома ключовими факторами. Перш за все, зниження процентних ставок і розвиток доступного кредитування відкривають можливості для збільшення обсягів позик серед населення.

Цифровізація в цілому, разом із застосуванням фінансових технологій (фінтех), кардинально змінює традиційні підходи до кредитування.

Використання мобільних додатків, інтернет-платформ і нових фінансових інструментів дає змогу користувачам отримувати кредити в будь-який час і з будь-якої точки країни, що є значним прогресом порівняно з традиційними банками. Очікується, що фінансові реформи, спрямовані на удосконалення кредитної інфраструктури, а також міжнародна фінансова допомога, сприятимуть подальшому розвитку ринку. Проте, щоб забезпечити сталість кредитування, необхідно посилити державне регулювання та вдосконалити законодавчу базу для захисту прав споживачів, що буде сприяти стабільному розвитку кредитного ринку в Україні.

1. Бошота Н., Юртин В. Проблеми і перспективи кредитування банками фізичних осіб в Україні. Молодий вчений. 2018. № 8 (60). С. 382-385.
2. Вербицька В.І., Бредіхін В.М. Напрямки розвитку ринку кредитування в сучасних умовах України. Комунальне господарство міст. 2020. № 155. С. 34-40.
3. Гасій О.В., Клименко В.І. Стан та перспективні вектори розвитку банківської кредитної діяльності в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 1. URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvna-ekonomika/article/view/2296>
4. Гладчук О.М., Ткачук І.Я., Харабара В.М. Банківські операції в схемах таблицях коментарях. Навчальний посібник. Чернівці. Чернівецький національний університет імені Ю.Федьковича. 2020. 208 с.
5. Дереза В.М. Структура кредитного ринку України. Інфраструктура ринку. 2021. Вип. 61. С. 212-215.
6. Дзюбенко А.Д. Особливості розвитку споживчого кредитування в Україні. Причорноморські економічні студії. 2018. № 27-2. С. 87-92.
7. Динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
8. Дубина М.В., Жаворонок А.В., Савчук Д.Г. Світовий досвід розвитку пірингового P2P кредитування. Причорноморські економічні студії. 2019. № 45. С. 145-151.
9. Дудинець Л.А. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 794-798.

-
1. Boshota N., Yurtyn V. Problemy i perspektyvy kredyтуvannia bankamy fizychnykh osib v Ukraini. Molodyi vchenyi. 2018. № 8 (60). S. 382-385.
 2. Verbytska V.I., Bredikhin V.M. Napriamky rozvytku rynku kredyтуvannia v suchasnykh umovakh Ukrainy. Komunalne hospodarstvo mist. 2020. № 155. S. 34-40.
 3. Hasii O.V., Klymenko V.I. Stan ta perspektyvni vektory rozvytku bankivskoi kredytnoi diialnos-ti v Ukraini. Efektyvna ekonomika. 2020. № 1. URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvna-ekonomika/article/view/2296>
 4. Hladchuk O.M., Tkachuk I.Ia., Kharabara V.M. Bankivski operatsii v skhemakh tablytsiakh komentariakh. Navchalnyi posibnyk. Chernivtsi. Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yu.Fedkovycha. 2020. 208 s.
 5. Dereza V.M. Struktura kredytnoho rynku Ukrainy. Infrastruktura rynku. 2021. Vyp. 61. S. 212-215.
 6. Dziubenko A.D. Osoblyvosti rozvytku spozhyvchoho kredyтуvannia v Ukraini. Prychornomorski ekonomichni studii. 2018. № 27-2. S. 87-92.
 7. Dynamika kilkosti diiuchykh strukturnykh pidrozdiliv bankiv Ukrainy. Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
 8. Dubyna M.V., Zhavoronok A.V., Savchuk D.H. Svitovyi dosvid rozvytku pirynehovoho P2P kredyтуvannia. Prychornomorski ekonomichni studii. 2019. № 45. S. 145-151.
 9. Dudynets L.A. Rozvytok finansovykh tekhnolohii yak faktor modernizatsii finansovoi systemy. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. 2018. Vyp. 22. S. 794-798.